

Rendszerváltó rendőr és határőr tábormokok

Az 1989–1990-es rendszerváltás társadalmi, politikai, gazdasági, közigazgatási, államszervezési stb. változásairól rengeteg tudományos, elemzői, kutatói munka, publikáció, tanulmány, értekezés jelent meg az elmúlt 35 évben, miképpen kép- és hangrögzítéssel, illetve írásos formában dokumentált személyes visszaemlékezés is óriási számban vált elérhetővé. Kevés tanulmány született a Belügyminisztérium, a rendőri szervek rendszerváltásban betöltött szerepe témájában. Tanulmányomban én sem erre vállalkozom; ami engem mindig is izgatott (2011 óta kutatom a témát), és most is ezt veszem górcső alá, az a rendőr és határőr tábormoki állomány. Igyekszem bemutatni azokat a rendőr és határőr tábormokokat, akik 1989–1990-ben, a békés, erőszakmentes rendszerváltás idején, a változás folyamatában, az állam erőszakszervezetének vezetőiként, részt vettek. A tanulmányban időrendi sorrendben mutatom be a rendőr és határőr tábormokokat, ismertetve akkori pozíciójukat és korábbi tevékenységüket, hogy hogyan is jutottak oda, ahol találjuk őket 1989–1990-ben.

A nagy nemzetközi mozgások mentén 1989 elejére az állampárt reformszárnya Magyarországon is felismerte, hogy alapvető változások fognak bekövetkezni. A sorra megalakuló ellenzéki pártok (Magyar Demokrata Fórum, Szabad Demokraták Szövetsége, Független Kisgazdapárt, Fiatalkor Demokraták Szövetsége stb.) az utcára tudták vinni, jellemzően szimbolikus alkalmakkor (például március 15-e), a társadalmi-politikai változást követelő embereket. A Hősök terén 1989. június 16-án több mint kétszáz ezer ember jelent meg, és még annál is többen kísérték figyelemmel a televíziót nézve, a rádiót hallgatva az 1958-ban kivégzett Nagy Imre és társai újra temetésének történéseit. Az ellenzék a politikai egyeztető tárgyalásokon („*kerekasztal-tárgyalások*”) folyamatosan követelte a rendőrség politikai befolyás alól történő kivonását és az állambiztonsági tevékenységek felülvizsgálatát.

Nem véletlenül állt ez a két kérdés az ellenzéki követelések fókuszában. 1957 és 1989 között az állami erőszakmonopóliumot leginkább a Belügyminisztérium gyakorolta a társadalom felett. Sem a Magyar Néphadsereg, sem a Munkásőrség nem rendelkezett még csak hasonló erővel, befolyással sem. Így volt ez 1989–1990-ben is. A honvédelmi miniszter ekkor Kárpáti Ferenc vezérezredes volt, aki ráadásul teljes mértékben támogatta a reformtörekvéseket, és világossá tette, hogy a Magyar Néphadsereg nem fog semmilyen formában sem a változások gátja lenni. A Munkásőrség parancsnoka pedig Borbély Sándor volt, aki az állampárt vezetőségének irányítása alatt állt, végre kellett hajtania a pártutasításokat, nem kezdeményezhetett, nem szervezkedhetett a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága, illetve Politikai Bizottsága nélkül. Ráadásul jó eséllyel a Belügyminisztérium azonnal beavatkozott volna bármilyen renegát viselkedésbe. Tehát az ellenzék jól érezte, hogy a rendszerváltás egyik kulcsa a Belügyminisztérium „semlegesítése”.

A Belügyminisztérium vezetése hogyan nézett ki 1989-ben? A belügyminiszter ekkor az alárendelt szerveket azok vezetői, a belügyminisztériumi államtitkár, valamint a miniszterhelyettesek útján irányította és ellenőrizte. A miniszterhelyettesek egyben az egyes főcsoportfőnökségeket (az I. főcsoportfőnökség az anyagi–technikai–pénzügyi–tervezési, a II. főcsoportfőnökség – Országos Rendőr-főkapitányság – a közbiztonsági, a III. főcsoportfőnökség az állambiztonsági, a IV. főcsoportfőnökség a személyügyi területet felügyelte) vezették. A belügyminisztériumi államtitkár a szervezeti struktúrában mellérendeltségi viszonyban állt a miniszterhelyettes-főcsoportfőnökkel, ugyanakkor, a belügyminiszter első számú helyetteseként, mégis diszponált felettük. Egyben az Országgyűlésben képviselhette a minisztériumot.

A Belügyminiszter 1989 elején Horváth István, első számú helyettese, a belügyminisztériumi államtitkár pedig dr. Földesi Jenő rendőr altábornagy volt. Földesi korábban a BM Határőrség országos parancsoka (1974–1976), személyügyi miniszterhelyettes (1976–1982), majd állambiztonsági miniszterhelyettes (1982–1985) volt. Földesit méltán lehetett ekkor a legnagyobb hatalommal rendelkező rendőrtábornoknak tekinteni. Vezérőrnaggyá 1974-ben a 20/1974. (VI. 21.) NET határozattal, altábornaggyá 1983-ban a 14/1983. (X. 6.) NET határozattal nevezik ki.

dr. Földesi Jenő rendőr altábornagy
(Magyar Rendőr, 40. szám, 1983.10.08.)

Itt kell megemlítenünk Bogye János rendőr altábornagyot, „minden titok tudóját” is. Bogye 1976. május 1-je és 1976. december 3-a között a III/I. csoportfőnökségen volt csoportfőnök-helyettes, 1977. január 1-je és 1989. november 30-a között pedig a III. főcsoportfőnök-helyettesi, egyben a III/I. csoportfőnöki posztot töltötte be. Vezérőrnaggyá 1978-ban a 5/1978. (IV. 7.) NET határozattal, altábornaggyá 1988-ban a 117/1988. (X. 6.) NET határozattal nevezték ki. Nyugállományba 1989. november 30.-i hatállyal vonult.

Bogye János rendőr altábornagy
(Magyar Rendőr, 41. szám, 1988.10.08.)

A miniszterhelyettesek ekkor dr. Kiss Sándor rendőr vezérőrnagy, I. főcsoportfőnök, Ladvánszky Károly rendőr altábornagy, II. főcsoportfőnök, országos rendőrfőkapitány, valamint Harangozó Szilveszter rendőr altábornagy, III. főcsoportfőnök voltak. A változásokat

jelezte, hogy a Minisztertanács a 1054/1989. (V. 2.) számú határozatával, 1989. április 30-i hatállyal, felmentette és nyugállományba helyezte mindhárom rendőrtábornokot. Ezt megelőzően Sebestyén Ferenc rendőrtábornagyot, a BM Kormányőrség parancsnokát 1989. március 31-i hatállyal, majd dr. Geller Sándor rendőr vezérőrnagyot, a BM Titkárság vezetőjét 1989. április 30-i hatállyal szintén nyugállományba helyezték.

Dr. Kiss Sándort 1985. május 1-jei hatállyal a 14/1985. (V. 6.) NET határozattal léptették elő vezérőrnaggyá, ugyanezen napi hatállyal a 1031/1985. (V. 6.) MT határozattal miniszterhelyettségé nevezik ki. Nyugállományba vonulásakor Szocialista Magyarorszáért Érdemrendet és aranytőr emléktárgyat kapott. Állambiztonsági múltjáról nincs adat.

dr. Kiss Sándor rendőr vezérőrnagy
(Magyar Rendőr 27. szám 1987.07.04)

Ladvánszky Károly 1944. október 11-ével lépett be a rendőrség kötelékébe. A BM Titkárság vezetője 1952-ben lett. Az Országos Rendőr-főkapitányság közrendvédelmi osztályvezetője 1956-tól, közlekedésrendészeti csoportfőnök 1962-től, 1974. áprilistól pedig II. főcsoportfőnök-helyettes. Vezérőrnaggyá 1975. április 2-án léptették elő a 4/1975. (IV. 2.) NET határozattal. Az Országos Rendőr-főkapitányságot 1977-ben állították vissza az 1963-ban létrehozott II. főcsoportfőnökség helyett. Ladvánszky belügyminiszter-helyettes és az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője volt 1977. április 1-jétől nyugállományba vonulásáig. Miniszterhelyettségé a 1014/1977. (III. 30.) MT határozattal nevezik ki. Altábornaggyá 1981. november 29-ével léptették elő a 17/1981. (IX. 29.) NET határozattal. Nyugállományba helyezésekor Vörös Zászló Érdemrenddel tüntették ki, megkapta a Szolgálati Érdemérem 45 év fokozat kitüntetését, valamint aranyóra emléktárgyat.

Ladvánszky Károly rendőr altábornagy
(Magyar Rendőr fotóarchívum, 1989)

Harangozó Szilveszter az egész életét az állambiztonságnak szentelte. Az Államvédelmi Hatóságnál kezdett 1949-ben, majd 1954-ben átkerült a Belügyminisztériumba, 1962. augusztustól a III/III. csoportfőnökségen dolgozott nyugdíjazásáig. A BM állambiztonsági miniszter-helyettese, III. főcsoportfőnök volt 1985–1989 között. Vezérőrnaggyá 1972. november 9-én a 15/1972. (XI. 9.) NET határozattal léptetik elő, 1985. május 6-án kinevezték belügyminiszter-helyettesnek a 1031/1985. (V. 6.) MT határozattal, 1985. október 8-ával pedig előléptették altábornaggyá a 29/1985. (X. 8.) NET határozattal. Nyugállományba helyezésekor a Vörös Zászló Érdemrenddel és a Szolgálati Érdemérem 40 év fokozatával tüntették ki, aranyóra emléktárgyat kapott.

Harangozó Szilveszter rendőr altábornagy
(Magyar Rendőr, 40. szám, 1985.10.05.)

A BM Kormányőrség parancsnoka 1958-tól 1989-es nyugállományba vonulásáig Sebestyén Ferenc rendőr altábornagy volt. Vezérőrnaggyá a Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1966. április 4-én nevezték ki (nincs adat határozat számra), 1980. szeptember 30-án pedig altábornaggyá léptették elő a 24/1980. (IX. 30.) NET határozattal. Veszprém Megye rendőrfőkapitánya lett 1957-ben. Állambiztonsági tevékenységnek számított a kormányőrség munkája, védte a hazai és külföldi védett vezetőket, őrizte a kormányzati szempontból kiemelt jelentőségű objektumokat, valamint biztosította a hazai és nemzetközi állami rendezvényeket. A legmagasabb szintű bizalmi beosztása volt. Nyugállományba vonulásakor a Magyar Népköztársaság Aranykoszorúval Díszített Csillagrendje kitüntetést kapta.

Sebestyén Ferenc rendőr altábornagy
(Magyar Rendőr, 40. szám, 1980.10.04.)

A BM Titkárság az adminisztratív feladatokat látta el, segítette a vezetők munkáját, és tartotta a belső és külső kapcsolatokat. Feladatai közé tartozott a dokumentumok kezelése, a levelezés intézése, a találkozók és konferenciák szervezése, koordináció összehívása és a telefonhívások fogadása. Vezetője 1982-től dr. Geller Sándor volt, aki 1987. október 1-jei hatállyal nevezik ki vezérőrnagynak a 15/1987. (IX. 30.) NET határozattal. Nyugállományba vonulásakor Április Negyedike Érdemrendet kapott.

dr. Geller Sándor rendőr vezérőrnagy
(Magyar Rendőr, 40. szám, 1987.10.03.)

A BM Határőrség Országos Parancsnoka ekkor Székely János határőr vezérőrnagy. A 10/1986. (IX. 11.) NET határozattal léptetik elő vezérőrnaggyá és lesz a BM Határőrség vezetője. A határnyitást, magát a rendszerváltás körüli folyamatokat a Határőrség tekintetében sikeresen végig viszi. Az eredményes munkája elismeréseként a Magyar Köztársaság Kardokkal díszített Csillagrendje kitüntetést kapja 1990. áprilisában.

A 133/1990. (VII. 5.) KE határozattal a beosztásából, 1990. június 30-ai hatállyal - érdemei elismerése mellett - nyugállományba vonulása alkalmából felmentették.

A 129/2007. (VI. 29.) KE határozattal, 2007. július 1-jei hatállyal, nyugállományú határőr altábornaggyá előléptették.

Székely János határőr vezérőrnagy
(Határőr, 36. szám, 1986.09.05.)

Kun István határőr vezérőrnagy az MSZMP Határőrségi Bizottságának első titkára ekkor. Ezredesként 1976. június 01.-vel nevezték ki ebbe a pozícióba. Vezérőrnaggyá a 17/1984. NET határozattal léptetik elő 1984.10.01.-i hatállyal. Mindig pártvonalon mozgott a Határőrségen belül, állambiztonsági múltja nem ismert.

Az MSZMP Határőrségi Bizottsága 1989. október 24-én megtartotta utolsó ülését. Egyhangú szavazással úgy döntöttek, hogy 1989. október 24-i dátummal működésüket beszüntetik. Nyugállományba 1989. december 01.-vel vonult (KE vagy MT határozat nincs).

Kun István határőr vezérőrnagy
(Határőr, 40. szám, 1984.10.05.)

Dr. Ilcsik Sándor rendőrvezérőrnagy lett az I. és a IV. főcsoportfőnök, egyben belügyminiszter-helyettes. Ilcsik 1981. január 1-jétől, ezredesi rendfokozatban, a Pest Megyei Rendőr-főkapitányságot vezette.

Vezérőrnaggyá 1986. október 1-jével nevezték ki a 12/1986. (X. 2.) NET határozattal, majd 1987. november 1-jei hatállyal személyügyi belügyminiszter-helyettes lett a 1055/1987. (X. 30.) MT határozattal, irányítása alatt a IV. főcsoportfőnökséggel. Rendőr altábornaggyá 1990. március 15-én nevezték ki a 28/1990. (III. 21.) KE határozattal. Nyugállományba 1990. május 31-i hatállyal került.

Ügyvédként tevékenykedett a későbbiek során.

dr. Ilcsik Sándor rendőrvezérőrnagy
(Magyar Rendőr, 45. szám, 1987.11.07.)

A nyugállományba helyezett tábornokok helyére, 1989. május 01.-jei hatállyal a 1054/1989. (V. 2.) MT határozatban foglaltak szerint, az alábbi vezetők kerültek.

Dr. Túrós András rendőr vezérőrnagy lett Ladvánszky Károly utódja a II. főcsoportfőnökség, az Országos Rendőr-főkapitányság élén, egyben belügyminiszter-helyettes. Túrós a Szerencsi Járási Rendőrkapitányságot vezette 1972–1977 között, 1978-ban doktorált az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán. 1977-től 1982-ig az Ózdi Városi-Járási Rendőrkapitányság, 1982-től 1989-ig a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság élén állt. Vezérőrnaggyá 1987. szeptember 30-ával nevezték ki a 15/1987. (IX. 30.) NET határozattal. Antal József miniszterelnök 1990. június 15-i hatállyal felmentette, de nem nyugdíjazták. Az Országos Rendőr-főkapitányság közbiztonsági főigazgatója volt 1990–1996 között, 1997. május 30-i hatállyal vonult nyugállományba. 2004-ben nyugállományú altábornaggyá léptették elő. Az Országos Polgárőr Szövetség vezetője 1997 óta. Az egyetlen rendszerváltó rendőrtábornok, aki egészen 1996-ig hivatalban maradt.

dr. Túrós András rendőr vezérőrnagy
(Magyar Rendőr fotóarchívum, 1989)

Pallagi Ferenc rendőr vezérőrnagy lett Harangozó Szilveszter utódja a III. főcsoportfőnökség vezetői székében, egyben belügyminiszter-helyettes. Pallagi 1978-ban lett a BM III/V. csoportfőnökség vezetője, ezredesi rendfokozatban. Vezérőrnaggyá 1984. október 10-ével léptették elő a 17/1984. (X. 10.) NET határozattal. 1985–1989 a III. főcsoportfőnökségen a főcsoportfőnök függetlenített I. helyettese volt. Az 1990 januárjában kirobbant megfigyelési botrányt követően, 1990. január 21-i hatállyal, saját kérésére nyugállományba vonult (1013/1990. (I. 29.) MT határozat).

Pallagi Ferenc rendőr vezérőrnagy
(Magyar Rendőr, 40. szám, 1984.10.06.)

A BM Kormányőrség új parancsnoka Récsei Róbert rendőr vezérőrnagy lett. Az állambiztonság területén dolgozott 1963-tól folyamatosan. A budapesti rendőrfőkapitány állambiztonsági helyettese volt 1984. január 1-je és 1989. április 30-a között. Vezérőrnaggyá 1989. május 1-jei hatállyal nevezték ki, az új beosztásba helyezéssel egy időben 58/1989. (V. 2.) NET határozattal. A BM Kormányőrséget a köztársaság kikiáltását követően Magyar Köztársaság Kormányőrségre nevezték át. Récsei a parancsnoki tisztséget 1990. szeptember 30-ig látta el, ekkor felmentették és nyugállományba helyezték (215/1990. (IX. 25.) KE határozat).

Récsei Róbert rendőr vezérőrnagy
(Magyar Rendőr, 18. szám, 1989.05.06.)

A megyei rendőr-főkapitányságok vezetői érezhették, vagy éreztették velük, hogy változások lesznek Magyarországon, 1988-tól folyamatosan nyugállományba vonultak, a folyamat 1989 novemberéig három kivétellel végbement. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság vezetője, Jankovics Zoltán rendőr ezredes 1986. október 1-jétől látta el feladatait, soha nem lett tábornok, 1991. február 28-ával vonult nyugállományba. A Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság vezetője, dr. Szűcs János rendőr vezérőrnagy 1979. május 1-jétől látta el feladatait, 1988-ban lett kinevezve vezérőrnagynak a 118/1988. (X. 6.) NET határozattal, 1990. március 30-ával vonult nyugállományba. A Zala Megyei Rendőr-főkapitányság vezetője, dr. Gelencsér István rendőr vezérőrnagy 1974. július 1-jétől látta el feladatait, 1984-ben lett kinevezve vezérőrnagynak a 17/1984. (X. 10.) NET határozattal, 1990. január 31-ével vonult nyugállományba. Befolyása a rendszerváltás menetére egyiküknek sem volt.

dr. Szűcs János rendőr vezérőrnagy
(Magyar Rendőr, 41. szám, 1988.10.08.)

dr. Gelencsér István rendőr vezérőrnagy
(Magyar Rendőr, 40. szám, 1984.10.06.)

A Budapesti Rendőr-főkapitányság vezetője dr. Barna Sándor rendőr vezérőrnagy lett 1989. november 1-jével, előtte a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányságot vezette ezredesi rendfokozatban. Vezérőrnaggyá a 126/1989. (X. 19.) NET határozattal nevezik ki. Nyugállományba a 48/1991. (III. 1.) KE határozattal vonult 1991. február 28-i hatállyal (utóda dr. Pintér Sándor rendőr ezredes lett), Nyugállományú rendőr altábornaggyá 2007-ben léptették elő a 78/2007. (V. 3.) KE határozattal. Nyugdíjazását követően Demszky Gábor budapesti főpolgármester személyes rendészeti tanácsadójaként tevékenykedett.

dr. Barna Sándor rendőr vezérőrnagy
(Magyar Rendőr, 44. szám, 1989.11.04.)

Ekkor a Belügyminisztérium és a rendőrség is központi és területi szervekre volt tagozódva. A központi szervek a főcsoportfőnökségek, a csoportfőnökségek és az önálló osztályok voltak. Területi szervek voltak a megyei rendőr-főkapitányságok és a budapesti rendőr-főkapitányság, a BM Forradalmi Rendőri Ezred (budapesti központtal, de több zászlóaljjal vidéken), a BM ORFK Útellenőrzési Parancsnokság, a BM ORFK Légirendészeti Parancsnokság, a rendőrkapitányságok, a vízirendészeti rendőrkapitányságok. A rendőrség állambiztonsági, bűnügyi, közbiztonsági, közlekedési, igazgatásrendészeti szolgálati ágakra, a személyügyi, a pénzügyi, az anyagi-technikai, az egészségügyi, valamint az információfeldolgozó, nyilvántartó és tájékoztató szakszolgálatokra tagozódott. A belügyminiszter 10-22/19/1989. iktatószámú parancsa rendelkezett a BM ORFK szervezetének módosításáról, a 10-21/36/1989. iktatószámú utasítása rendelkezett a rendőr-főkapitányságok irányítási rendjéről.

1989. október 23-ával kikiáltották a Magyar Köztársaságot. Az ideiglenes köztársasági elnök dr. Szűrös Mátyás lett. Az első elnöki határozat a következő volt:

*1/1989. (XI. 19.) MKE határozat
Földesi Jenő rendőr altábornagyi felmentéséről*

A belügyminiszternek a Minisztertanács elnöke útján tett előterjesztésére Földesi Jenő rendőr altábornagyt, belügyminisztériumi államtitkárt, e tisztségéből, saját kérésére – érdemei elismerése mellett, nyugállományba vonulása miatt – 1989. november 30-i hatállyal felmentem.

*Dr. Szűrös Mátyás s. k.,
a Köztársaság ideiglenes elnöke*

Ellenjegyzem:

*Németh Miklós s. k.,
a Minisztertanács elnöke*

Magyar Közlöny, 84. szám, 1989.11.19.

Érdemei elismerése mellett nyugállományba helyezték Bogye János rendőr altábornagyot is, 1989. november 30-i hatállyal.

A regnáló államhatalom megbecsülte, megköszönte a hűségüket, a készséges hozzáállást, az elvárt irányvonal betartását és betartatását, ezt magas állami kitüntetés adományozásával fejezte ki:

A haza szolgálatában kifejtett több évtizedes eredményes munkásságuk elismeréseként, nyugállományba vonulásuk alkalmából a Belügyminiszternek a Miniszterelnök útján tett előterjesztésére Földesi Jenő rendőr altábornagynak, belügyminisztériumi államtitkárnak a MAGYAR KÖZTÁRSASÁG RUBINOKKAL ÉKESÍTETT ZÁSZLÓRENDJE;

a Belügyminiszter előterjesztésére Bogye János rendőraltábornagynak a MAGYAR KÖZTÁRSASÁG BABÉRKOSZORÚVAL ÉKESÍTETT ZÁSZLÓRENDJE kitüntetését adományozom.

*Dr. Szűrös Mátyás s. k.,
a Köztársaság ideiglenes elnöke*

Magyar Közlöny, 90. szám, 1989.12.19.

1990. január 5-én kirobbant a megfigyelési botrány, az úgynevezett „Duna-gate ügy”. Napvilágra került, hogy a Belügyminisztérium állambiztonsági szervei még 1989 végén is folytatták az ellenzéki szervezetek, pártok és egyes személyek megfigyelését, valamint a rájuk vonatkozó adatgyűjtést. Bizonyítottá vált az a tény is, hogy a III/III-as csoportfőnökségen nagyarányú iratmegsemmisítés történt. A Belügyminisztérium tagadott, de az Országgyűlés vizsgálóbizottsága az eljárása során bizonyítottan látta a törvénysértést, amelyet országgyűlési határozatban ítélt el a parlament. A Duna-gate néven elhíresült botrány a máig is élő ügynökkérdés kezdetének tekinthető.

Ennek személyi következményei lettek. Horváth István belügyminiszter lemondott, a III. Főcsoportfőnökségen „fejek hullottak”. Pallagi Ferenc rendőr vezérőrnagy, állambiztonsági miniszterhelyettes 1990. január 10-ével lemondott, 1990. január 21-ével nyugállományba vonult. A rendszerváltás „szürke eminenciása”, dr. Horváth József rendőr vezérőrnagy (31/1985. (X. 8.) NET határozat a táborkoki kinevezésről), aki 1985-től vezette a III/III. csoportfőnökséget, 1990. január 15-ével nyugállományba vonult.

dr. Horváth József rendőr vezérőrnagy
(Magyar Rendőr, 40. szám, 1985.10.05.)

A megfigyelési botrány miatt a belügyminiszter 10-21/18/1990. iktatószámú utasítása a Belügyminisztérium szervezetének változásáról elrendelte az alábbi szervek megszüntetését:

- BM Állambiztonsági Miniszterhelyettesi Titkárság,
- BM III/I., III/II., III/IV. csoportfőnökség,
- BM AFTCS Állambiztonsági Operatív Nyilvántartó Osztály,
- megyei (budapesti) rendőr-főkapitányságok állambiztonsági helyettesi beosztásai,
- megyei (budapesti) rendőr-főkapitányságok III/I. alosztályai és III/II. osztályai,
- állambiztonsági törzsszervek (titkárságok).

Az utasítás aláírója dr. Gál Zoltán, a Belügyminisztérium államtitkára volt.

Szinte semmilyen szerepvállalása nem volt politikai, állambiztonsági területen a rendszerváltáskor dr. Himber Péter rendőr vezérőrnagynak, aki 1989-ben a BM Anyagi, Pénzügyi, Műszaki főcsoportfőnökségen főcsoportfőnök-helyettes, majd 1990-ben BM Közgazdasági Főosztályvezető volt. A Magyar Néphadseregtől helyezték át a BM-be ezredesként, és I. főcsoportfőnök-helyettesnek, I/I terv- és pénzügyi csoportfőnöknek nevezték ki 1986-ban. Rendőr vezérőrnaggyá 1988-ban léptették elő 118/1988. (X. 6.) NET határozattal, 1990. december 30-i hatállyal nyugállományba vonult (298/1990. (XII. 18.) KE határozat).

dr. Himber Péter rendőr vezérőrnagy
(Magyar Rendőr, 41. szám, 1988.10.08.)

Dr. Diczig István rendőr vezérőrnagy, az állam- és jogtudomány doktora 1989. október 1-jével nevezik ki tábornoknak a 126/1989. (X. 19.) NET határozattal. Az Országos Rendőr-főkapitányság Vizsgálati Osztály vezetője, 1990-ben alapozta meg a Vizsgálati Főosztály tevékenységét. Az ORFK vezetőjének bűnügyi helyetteseként vonult nyugállományba 1990. október 31-ével a 258/1990. (X. 26.) KE határozattal. Kizárólag szakmai területen tevékenykedett, semmilyen szerepe nem volt a rendszerváltás politikai vagy állambiztonsági vonatkozásban.

dr. Diczig István rendőr vezérőrnagy
(Magyar Rendőr, 40. szám, 1989.10.07.)

A II. főcsoportfőnökség – Országos Rendőr-főkapitányság – II/I. bűnügyi csoportfőnökség csoportfőnöke 1976. december 1-jétől dr. Siklói György rendőr vezérőrnagy. Tábornok 1979-ben lett 19/1979. számú NET határozattal, végig bűnügyi vonalon dolgozott. Állambiztonsági múltja nem volt. Nyugállományba 1990. februárjában vonult, eredményes munkája elismeréseként a Magyar Köztársaság Aranykoszorúval Díszített Csillagrendje kitüntetést adományozták a számára (Magyar Közlöny, 18. szám, 1990.02.28.). Utóda dr. Láposi Lőrinc rendőr ezredes lett.

dr. Siklói György rendőr vezérőrnagy
(Magyar Rendőr, 39. szám, 1979.09.29.)

A 28/1990. (III. 21.) KE határozatban dr. Ilcsik Sándor rendőrvezérőrnagyot, belügyminiszter-helyettest altábornaggyá, dr. Láposi Lőrinc rendőr ezredest, a BM ORFK bűnügyi csoportfőnökét és dr. Tóth Antal rendőr ezredest, a Bács-Kiskun megyei rendőr-főkapitányt rendőrvezérőrnaggyá nevezték ki (Magyar Közlöny, 24. szám, 1990.03.21.).

Az 1980-as évek népszerű arca és televízióműsorok (Kék Fény, A Hét) meghívottja, filmek bűnügyi szaktanácsadója (Linda), dr. Láposi Lőrinc rendőr vezérőrnagy 1958-tól életvédelmi vonalon dolgozott, 1963-tól vezető beosztásban. A BM ORFK bűnügyi csoportfőnökségének vezetését 1990. januárban vette át, részese volt a rendőrség bűnügyi szervei átszervezésének. Bűnügyi főosztályvezetőként – ez ma az ORFK bűnügyi főigazgatónak felel meg – vonult nyugállományba 1990. december 31-i hatállyal a 299/1990. (XII. 18.) KE határozattal. Nem rejtette véka alá kritikáját a rendőrséggel kapcsolatos problémák terén, ezzel is összefüggött nyugállományba vonulása.

dr. Láposi Lőrinc rendőr vezérőrnagy
(a képen alezredes, Magyar Rendőr, 1989)

dr. Tóth Antal rendőr vezérőrnagy 1977. július 16-i hatállyal, rendőr őrnagyként lett a BM Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság közbiztonsági helyettese. Elvégezte a szegedi József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karát. Bács-Kiskun megye 16. számú egyéni választókerületében országgyűlési képviselővé választották 1985. június 8-ával. Az Interparlamentáris Unió és a Honvédelmi Bizottság tagja volt, mandátuma 1990-ben járt le. A Bács–Kiskun MRFK élére 1989. december 1-jével került. Nyugállományba 1991. május 31-i hatállyal helyezték a 106/1991. (VI. 5.) KE határozattal. Ekkor már tudott volt, hogy a megyei főkapitányság-vezetői beosztásokat pályázat útján lehet majd elnyerni, dr. Tóth Antal akart is pályázni, de állampárti múltja miatt nem engedték.

dr. Tóth Antal rendőr vezérőrnagy
(a képen ezredes, Magyar Rendőr, 49. szám, 1989.12.09.)

Nováky Balázs határőr ezredest, a BM Határőrség törzsfőnökét a 28/1990. (III. 21.) KE határozattal határőr vezérőrnaggyá léptetik elő. Országos Parancsnoki teendők ellátásával 1990. július 01-vel bízzák meg, majd a 286/1990. (XII. 6.) KE határozattal 1990. december 1-jei hatállyal, a BM Határőrség Országos Parancsnokának kinevezik. Sok feladat hárult rá, melyeket több sikerrel mint kevesebbel megoldott a kollégáival együtt. A 104/1995. (VI. 27.) KE határozattal 1995. július 1-jei hatállyal határőr altábornaggyá előléptették. Szolgálati viszonyát – felmentéssel – érdemei elismerése mellett, vele egyetértésben, 1999. március 11-i hatállyal a 22/1999. (II. 1.) KE határozattal megszüntették, és nyugállományba helyezték.

Nováky Balázs határőr vezérőrnagy
(Határőrség évkönyve 1993-94., 1994)

Fontos mérföldkő a rendőrség átszervezése szempontjából az 1990. április 4-én kiadott, 10-21/37/1990. iktatószámú belügyminiszteri utasítás, amely az Országos Rendőr-főkapitányság szerveinek létrehozásáról szól. Felelősök dr. Túrós András rendőr vezérőrnagy és dr. Ilcsik Sándor rendőr altábornagy. Ez a szervezeti átalakítás lesz az alapja az 1990-től felépülő rendőrség szervezeti struktúrájának, tagoltságának, működésének. Ebben a munkában kap fontos szerepet dr. Láposi Lőrinc rendőr vezérőrnagy és dr. Himber Péter rendőr vezérőrnagy is.

Horváth Balázs belügyminiszter 1990. július 19-én kiadja a 10-21/53/1990. iktatószámú utasítást a Belügyminisztérium szervezetéről és belső irányítási rendjéről. Teljesen átalakul a Belügyminisztérium. Az 1. pontban a BM főcsoportfőnökségeit, csoportfőnökségeit, főosztályait, osztályait megszünteti, és a további pontokban a minisztérium szervezetét meghatározza. A BM struktúrája rengeteg ponton módosul.

Horváth Balázs, az Antall József által vezetett kormány belügyminisztere így vélekedett 1990-ben a rendszerváltás előtti rendőrségről a Belügyi Szemle 1990/4. számában, A jövő rendőrségéért értekezésben: „[...] a gondolkodást megnyomorító, önálló kezdeményezésre képtelen, felelősséget vállalni nem tudó egyének gyülekezete a szocialista hatalom rendőrsége. Az ilyen működést segítette a mindent jótékony homályban tartó titkosság, a katonai rend és a feltétlen engedelmesség elve. A szigorúan hierarchizált felépítésen nyugvó rendszert habozás nélkül általánossá tették olyan területeken is, ahol a munka természete ellentmondott a katonai rendtartásnak.”

Én ezt árnyaltabban látom. Minden fegyveres szervnek természete a hierarchia. Hogy az túlzott vagy sem, mindenki döntse el maga. Köztudott, hogy a rendőrségen mindenki tegez mindenkit, ám a tisztelet a hierarchia minden lépcsőjén adott. Köztudott az is, hogy a bünyügyi és az igazgatásrendészeti szakterület lazábban kezelte az alá-fölérendeltségi viszonyokat, mint a közrendvédelmi szakterület. Ami a titkosságot illeti, a rendőrt és a polgári alkalmazottat is kötik a jogszabályok. Léteztek és léteznek szolgálati titkok, államtitkok, ezek körét jogszabályok határozták és határozzák meg. Végezetül a gondolkodásról: 1989-ben a városi rendőrkapitányok több mint fele, a megyei főkapitányok többsége rendelkezett jogi végzettséggel. Rendkívül aktív és produktív tudományos tevékenység folyt a rendőrségen belül minden szakterületen, a kriminalisztikától a terrorelhárításon át a rendőrkutya-kiképzésig. Az sem elhallgatandó tény, hogy az 1990 utáni Rendőrség bármilyen szintű vezetői 1990 előtt lettek rendőrök, tehát ezeket az emberek is sértette, sérthette az idézett első mondat.

Sem tisztségem, sem feladatom megítélni az 1990 előtti Belügyminisztériumban tisztséget viselő rendőr és határőr tábormokok munkáját, felelősségét. Abban viszont biztos vagyok, hogy egyes esetekben szükség lett volna a felelősségre vonásra. Hogy ez nem történt meg, annak máig ható következményei vannak. Ám azzal is minden bizonnyal egyetért a többségünk, az, hogy a rendszerváltás vérontásmentes lett, jelentős részben az akkori Belügyminisztérium, a rendőr és határőr tábormokainak érdeme.

Balotaszállás, 2024. december 20.

Tisztelettel: Varga Ottó

Felhasznált jogforrások, adatok és képek:

- Magyar Rendőr című hetilap
- Magyar Rendőr fotóarchívum: <https://magyarrendor.archivum.org/content/index.php>
- Határőr című hetilap
- A Határőrség évkönyve 1993-94
- Magyar Közlöny
- Belügyi Közlöny
- Arcanum adatbázis: <https://adt.arcanum.com/hu/discover/>
- ÁBTL parancsok adatbázis: <https://abparancsok.hu>
- ÁBTL személyi nyilvántartás: <https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:4::::4::>
- ÁBTL archontológia:
https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:8:15236933307689::NO:8:P8_SEARCH_IN_DEX:p